

Finanční gramotnost

učebnice žáka

**Petra Navrátilová
Michal Jiříček
Jaroslav Zlámal**

Obsah

Úvod.....	4
Jak pracovat s učebnicí	4
Peníze.....	6
<i>Co jsou vlastně peníze?</i>	6
<i>Bankovky a mince České republiky</i>	7
<i>Ochranné prvky na českých bankovkách</i>	9
<i>Jak vypadaly bankovky před 100 lety a jak vypadají dnes?</i>	13
<i>Co dělat s poškozenými bankovkami?</i>	14
<i>Z čeho se bankovky vyrábí?</i>	14
<i>Co bylo „krytí bankovek zlatem“?</i>	15
<i>Co byly tzv. „státovky“?</i>	15
Banka jako správce peněz	16
<i>Potřeba vzniku bank</i>	16
<i>Centrální banka a obchodní banky</i>	16
<i>Služby obchodních bank</i>	17
<i>Dohled nad činností obchodních bank</i>	19
Hotovostní a bezhotovostní peníze	20
<i>Hotovostní peníze</i>	20
<i>Bezhotovostní peníze</i>	21
Způsoby placení.....	25
<i>Hotovostní placení</i>	25
<i>Bezhotovostní placení</i>	30
<i>Nové trendy v oblasti bezhotovostních plateb</i>	42
Principy tržního hospodářství	44
<i>Ekonomické systémy</i>	44
<i>Základní prvky tržního mechanismu</i>	45
<i>Nedokonalosti tržního mechanismu</i>	46
<i>Úloha státu v tržním hospodářství</i>	48
Náklady, výnosy a výsledek hospodaření podniku	49
<i>Výsledek hospodaření podniku</i>	50
<i>Stanovení prodejní ceny</i>	50
Hospodaření domácnosti	52
<i>Domácnost a její potřeby</i>	52
<i>Majetek domácnosti</i>	54
<i>Rozpočet domácnosti</i>	55
<i>Reklamace</i>	63
<i>Nežádoucí nabídky</i>	67
Finanční produkty	70
<i>Bankovní finanční produkty</i>	70
<i>Formy úvěrů</i>	71
<i>Úvěry od nebankovních institucí</i>	75
<i>Ručitel</i>	78
<i>Sjednání finanční půjčky prostřednictvím internetu / telefonu</i>	78
<i>Rozhodčí doložka</i>	80
<i>Exekuce, vymáhání pohledávek</i>	80
<i>Předlužení a jeho řešení</i>	82
<i>Na co všechno si dát pozor při půjčování peněz?</i>	84
Další formy spoření a investování	85
<i>Drobné spoření</i>	85
<i>Spořicí účet</i>	85
<i>Termínovaný vklad</i>	86
<i>Stavební spoření</i>	87
<i>Pojištění</i>	87
<i>Investování peněz / Ostatní formy zhodnocení peněz</i>	88
<i>Finanční produkty spojené se spořením na penzi</i>	89
<i>Rozložení rizika investic</i>	90
Finanční plánování.....	92
<i>Podstata finančního plánu</i>	92
<i>Vytvoření finančního plánu</i>	92
<i>Vývoj vlastního finančního hospodaření</i>	95
<i>Stanovení rizik ve finančním plánování</i>	96

Úvod

Finance hýbou ekonomikami zemí celého světa. Musí s nimi ale umět hospodařit každá domácnost a také její jednotliví členové. Pojem **finanční gramotnost** vyjadřuje znalosti a dovednosti z oblasti peněz a finančních produktů. Současně představuje určité obecné zásady, se kterými by měl být každý občan obeznámen a kterými by se také měl řídit. Problematika se týká skutečně každého z nás. S penězi a nabídkou finančních produktů by totiž měly umět nakládat jak děti, tak osoby v produktivním věku, ale i starší osoby. **Finančně gramotný člověk** by se měl umět orientovat v problematice peněz, posoudit nabídky jednotlivých finančních produktů a také řídit a spravovat své osobní finance či rodinný rozpočet. Zároveň by měl být vybaven vědomostmi, na základě kterých dokáže rozlišit a odmítnout nevhodné či potenciálně nebezpečné „finanční nabídky“.

Učebnice **Finanční gramotnost** je určena především pro žáky 2. stupně základní školy a pro středoškoláky, může však být zdrojem poznatků pro kohokoliv, kdo se chce s touto problematikou blíže seznámit.

Přejeme hodně zdaru při postupném získávání znalostí z oblastí finanční gramotnosti.

Autoři

Jak pracovat s učebnicí

Výklad textu v učebnici je doplněn řadou obrázků, ilustračních schémat a příkladů, které názorně doplňují probírané učivo. ▼

Příklad: Tyto odstavce výklad vhodně doplňují objasňujícím textem, modelovým výpočtem či příkladem ze života.

Kromě běžného textu se v knize setkáte i s doplňkovým a rozšiřujícím učebním materiálem v podobě infoboxů **Minislovníček** a **Něco navíc**.

Na problematice věci a skutečnosti, které byste si měli zapamatovat či kterých byste se měli vyvarovat, vás upozorní následující infobox. ▼

Na co si dát pozor...

- **Zapamatujte si, že...** ...text uvedený v tomto rámečku je důležitý. Může mít také charakter upozornění či varování, případně může doporučit návyk, který je vhodné si osvojit. Věnujte mu tedy zvýšenou pozornost.

Výklad učiva je doplněn řadou úkolů, jejichž smyslem je procvičit probrané učivo na konkrétním příkladu či úvaze. **Úkoly** můžete vypracovat přímo do učebnice; pomocné výpočty si samozřejmě můžete vyhotovit na samostatném papíře. ▼

1. Pod tímto zvýrazněním jsou uvedeny právě úkoly, které máte vypracovat. Úkoly jsou v celé učebnici číslovány v navazující číselné řadě.

Obtížnost úkolu: Grafické vyjádření pomyslně naznačuje, zda se jedná o lehčí úkol, či o úkol složitější povahy . Úkoly označené takto značí spíše náměty k diskusi či k zamyšlení.

Minislovníček

Ve světě financí se používá řada odborných výrazů. V tomto rámečku vždy naleznete objasnění výrazu, případně původ zmíněného slova apod.

Něco navíc

Zde najdete jiné postupy, zajímavé nápady a tipy, informace nad rámec základního učiva – prostě něco navíc.

Obtížnost úkolu

1. PENÍZE

Peníze

Co jsou vlastně peníze?

Minislovníček

Peníze představují všeobecně přijímaný prostředek směny – **platidlo**.

Minislovníček

Měna je konkrétní peněžní jednotka daného státu.

Například:

- měna ČR je **koruna česká** (mezinárodní označení **CZK**),
 - měna Švýcarska je **švýcarský frank** (mezinárodní označení **CHF**),
 - měna USA je **americký dolar** (mezinárodní označení **USD**),
 - společná měna řady států Evropské unie je **euro** (mezinárodní označení **EUR**),
- a podobně.

Určitě jste se s **penězi** již setkali, a proto víte, že je používáme zejména v obchodech jako **prostředek k výměně různého zboží**.

Příklad: když si chcete koupit mobilní telefon, housku nebo nové kolo, **musíte za toto zboží zaplatit dané množství peněz**.

Také jste si jistě všimli, že rodiče si na cestu do zahraničí mění české peníze na cizí. Je to proto, že v každém státě světa se používají jiné peníze. Peníze daného státu se označují jako **měna**.

V České republice používáme měnu, která se nazývá **koruna česká**. Víte, jaká měna se používá třeba ve Velké Británii, v Německu nebo v Kanadě?

Obtížnost úkolu

1. Vyjmenujte (či vyhledejte na internetu) alespoň 5 států a jejich měnu. Název státu a měny zapište na jednotlivé řádky.

-
-
-
-
-

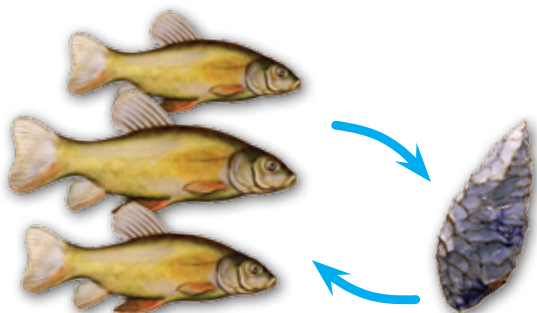
Příklad: Když si koupíte za 15 Kč v mincích žvýkačky, za papírovou tisícikorunu počítačovou hru na DVD nebo když zaplatíte za stravenky ve škole, vždy používáte **peníze**.

Proč používáme peníze?

Peníze (platidlo) se používají jako prostředek směny, to znamená, že je lze volně směňovat za různé zboží a služby. Lze také říci, že peníze vznikly jako prostředek pro **obchod**.

Prostá směna zboží

Před zavedením platidel se obchodovalo výměnou zboží za zboží. Jednalo se o tzv. **prostou směnu zboží** typu „dám ti tři ryby za nástroj“.

Obchodování za pomoci platidel

Pro zjednodušení obchodní činnosti byla zavedena tzv. **platidla**. Zpočátku to bylo například **plátno** (od něj odvozen pojem „**platit**“), **mušle**, později **drahé kovy** (zlato, stříbro) a **drahé kameny**.

Z drahých kovů se začaly razit **mince** a po nich přišly na řadu tištěné **papírové bankovky**.

7. Ochranný pruh

Ochranný pruh se nachází na lící straně v pravé části bankovky a vystupuje při sklopení. V pruhu mohou být zobrazena i čísla označující nominální hodnotu bankovky. Tato část se pak jeví jako tmavá, matová či specificky se lesknoucí. ▼

Ochranný pruh na bankovce

Ochranný pruh z čelního pohledu...

... a při sklopení bankovky.

Místo výskytu ochranného prvku na bankovce.

Něco navíc

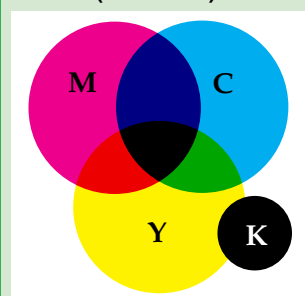
Ofset

Je to technologie tisku, která se nejčastěji používá například při tisku knih, časopisů, novin apod.

Jak je již naznačeno v textu, může se ofsetu použít i při tisku mikropísma na ceninách.

Ofsetové tiskárny tisknou v barevném režimu CMYK, skládají tedy odstíny mícháním čtyř základních barev, a to:

azurové (C – Cyan),
purpurové (M – Magenta),
žluté (Y – Yellow)
a černé (K – black).

Na následujícím obrázku vidíte zásobníky jednotlivých barev spektra CMYK a tiskové válce ofsetové tiskárny.

8. Mikrotexty

K tisku **mikropísma** se používá buď techniky **ofsetu** nebo (a to zejména) **hlubotisku**. Tisknou se jím **linky**, **vyplňují obrazce** nebo se z nich skládá **samostatný obrazec**. Pravost bankovky nebo šeku je možné ověřit pouhým okem nebo s pomocí lupy. **Kopírovací stroje nedokáží mikrotext napodobit.** ▼

Mikrotexty na bankovce

Mikrotisk na tisícikorunové bankovce.

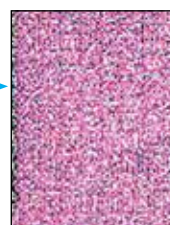
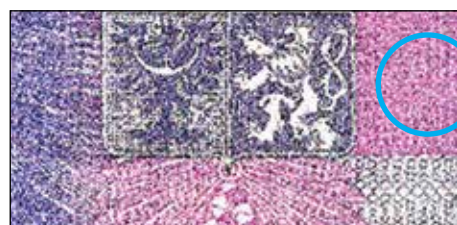
Místo výskytu ochranného prvku na bankovce.

Pravá bankovka

Na detailu pravé bankovky je mikrotext čitelný.

Falsifikát

Na falešné bankovce je mikrotext nečitelný; vlastně není přítomen.

Obtížnost úkolu

21. K 30. 9. daného roku byl zůstatek na vašem bankovním účtu (účet A) 3 680 Kč. Během měsíce října došlo na vašem účtu k těmto změnám:

- Na váš účet A přišla dne 1. října platba z účtu D, a to v částce 900 Kč (prodali jste kamarádovi MP3 přehrávač).
- Prostřednictvím jednorázového platebního příkazu jste 4. 10. zaplatili na účet B částku 200 Kč (poplatek knihovně za dlouho nevrácené zapůjčené knihy).
- Dne 13. 10. jste vybrali z bankomatu částku 600 Kč.
- Ke dvacátému dni každého měsíce vám přijde od rodičů (z účtu C) na váš účet kapesné v částce 1 000 Kč.
- Dne 21. 10. jste vybrali z bankomatu částku 200 Kč.
- Dne 26. 10. jste byli se spolužáky v cukrárně, útratu jste tentokrát platili vy za všechny, a to v částce 285 Kč (byla to platba prostřednictvím vaší platební karty přímo v cukrárně).
- Prostřednictvím vašeho účtu (internetbankingu) jste si 28. 10. „dobili“ kredit vašeho mobilního telefonu, a to v částce 600 Kč.
- Bankovní poplatky za vedení účtu a za operace činily za říjen 236 Kč.

- Doplňte data a pohyby peněz, které šly v podobě plateb z vašeho účtu a na váš účet. Využijte připraveného schématu níže.
- Vyčíslete konečný zůstatek na svém účtu ke dni 31. 10.
- Zjistěte si měsíční bilanci svých peněz – tedy to, zda na váš účet přišlo více peněz, či jste z něj více vybrali. Jaký závěr z toho vyvodíte?

Zůstatek na vašem účtu
k 30. 9. byl:

3 680 Kč

váš bankovní účet

Zůstatek na vašem účtu
k 31. 10. je:

.....

Bilance peněz na účtu za
období 30. 9. – 31. 10.:

Příjmy:

Výdaje:

Rozdíl:

Závěr:

.....

Datum:, částka:

účet D

Datum:, částka:

účet B

Datum:, částka:

výběr z bankomatu

Datum:, částka:

účet C

Datum:, částka:

výběr z bankomatu

Datum:, částka:

platba kartou

Datum:, částka:

dobití kreditu
mobilního telefonu

Bankovní poplatky za říjen, částka:

2. PRINCIP TRŽNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ HOSPODAŘENÍ PODNIKU TVORBA CENY

Principy tržního hospodářství

Každá společnost musí vytvořit svůj řád a musí zajistit, aby fungovaly vnitřní i vnější vztahy této společnosti. Je to především **určitý ekonomický systém**, který upravuje vztahy mezi tzv. **ekonomickými subjekty**.

Těmito ekonomickými subjekty jsou **jedinci, firmy a** (v mezinárodním měřítku) **i jednotlivé státy**. Všichni vstupují vzájemně **do procesů směn zboží a plateb**.

Ekonomické systémy

To, jak se uskutečňují vzájemné procesy směn zboží a platby, určuje **ekonomický systém** panující v daném státě.

Mezi známé ekonomické systémy se řadí **zvykový systém, systém centrální moci (systém centrálního plánování), tržní systém a systém smíšený**.

1. **Zvykový systém** – **zvyky, tradice a obyčej** jsou faktory, které řídí ekonomické rozhodování a konání člověka. Mnohdy se tento systém projevuje i při řízení celé společnosti i její ekonomiky. I když je to systém charakteristický především pro dávnou historii lidstva, některé formy přežívají dodnes (výrazněji v rozvojových zemích, u domorodých kmenů). Dodržování různých zvyků a tradic ale patří ke každé společnosti a v určitých obdobích, které silně ovlivňují společenský život, s nimi ekonomika musí počítat. ▼

27. Vzpomenete si alespoň na dvě období, která jsou silně vázána na zvyky, tradice a obyčeje, a která se promítají do ekonomického uvažování spotřebitelů (např. nákupu specifického zboží či potravin)? (Malá nápověda v podobě obrázku vpravo.)

Obtížnost úkolu

Něco navíc

Víte, co byly tzv. bony?

Umíte si představit, že byste v běžném obchodě nesehnali rifle? V období 80. let minulého století – za éry systému centrální moci socialistického Československa (kdy se stály fronty i na toaletní papír) – tomu tak skutečně bylo. Pokud jste chtěli zahraniční zboží, museli jste do **prodeje Tuzex**, ve které ovšem nebylo možné nakupovat za koruny, nýbrž prostřednictvím tzv. **odběrních poukazů** (lidově nazývaných „bony“). Ty však byly pro běžné občany těžko dostupné, bylo je možné získat jen na „černém“ trhu.

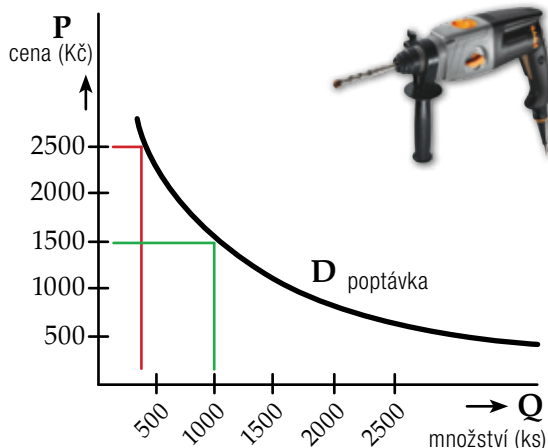
2. **Systém centrální moci** – je spjatý s výhradní hospodářskou funkcí státu. Ten prostřednictvím státních institucí rozhoduje o všech hospodářských otázkách a prostřednictvím příkazů řídí ekonomický život dané společnosti. Často je v ekonomii označován také jako **centrálně plánovaná ekonomika**. Základem tohoto mechanismu je **zestátnění majetku**. Jeho hlavním negativním rysem je to, že je nepružný, nepodporuje konkurenci mezi jednotlivými ekonomickými subjekty a nedokáže vyprodukovat dostatek kvalitního zboží a služeb pro své občany. U nás panoval tento systém od roku 1948 až do roku 1989.

3. **Tržní systém** – hlavním prostředkem řízení ekonomiky dané země a regulátorem chování ekonomických subjektů je tzv. **tržní mechanismus**.

V tržní ekonomice se řídí vývoj ekonomiky automaticky prostřednictvím nabídky a poptávky po určitém zboží, vývojem cen, dosahováním zisků či zánikem neefektivních výroby.

Tržní mechanismus působí dobře v podmínkách tzv. **dokonalé konkurence**, tj. na takovém trhu, kde žádný výrobce ani spotřebitel není tak silný, aby sám ovlivnil tržní cenu. Ve skutečnosti tomu tak není, **konkurence je nedokonalá**, a některé firmy mají dominující, tzv. **monopolní postavení** (ovládnutí trhu svými výrobky, nežádoucí diktování cen), proto do tržního prostředí **zasahuje stát**. Výsledkem je pak tzv. **smíšený systém**.

Poptávková křivka

Na obrázku vlevo vidíte, jak by vypadalo **grafické vyjádření poptávkové křivky** po daném zboží v závislosti na změně prodejní ceny.

Obtížnost úkolu

28. Prostudujte si graf vlevo a odpovězte na zadání úkolů:

a) Slovně vyjádřete závislost mezi změnou cen a množstvím nakupovaného výrobku:

.....

.....

.....

.....

b) O kolik kusů tohoto náradí by přibližně byl zájem, kdyby stálo 1000 Kč? Zakreslete spojnicemi do grafu. **Odpověď:** Za cenu 1000 Kč by jej koupilo zájemců.

Nedokonalosti tržního mechanismu

Základní podmínkou pro správné, rychlé a optimální fungování tržního mechanismu je tzv. **dokonalá konkurence**. Té však v praxi nelze dosáhnout, **vždy existuje pouze nedokonalá konkurence**, která s sebou přináší i problémy. Mezi nejznámější negativní projevy patří **monopolizace trhu, nezaměstnanost a inflace**.

Monopolizace trhu

Co je to **monopolní postavení** již bylo zmíněno na str. 44. K **monopolizaci trhu** dochází v případech, že jsou určitému ekonomickému subjektu (např. výrobci) přiznávány jednostranné výhody. Jedná se o **negativní stav potlačující přirozenou konkurenci mezi firmami na trhu**.

Společnost monopolního typu má **výsadní a dominantní postavení jediné firmy na trhu**. **Na straně nabídky tak existuje pouze jedna nabízející (monopolní) firma.**

Příklad 1: Výrobce vlastní patent, licenci, recepturu, ochrannou známku apod. (např. technologie Blu-ray jako typ optických disků, které jsou určeny k ukládání digitálních dat, nebo receptury na výrobu jedinečných bylinných likérů apod.).

Příklad 2: Firma má výsadní postavení na základě rozhodnutí vlády státu (například společnost zabezpečující řízení letového provozu) nebo je prostě v regionu jediná (např. dodavatel vody).

Stav monopolního postavení má pro výrobce jisté výhody, **pro spotřebitele však jednoznačně spíše nevýhody:**

- **Výrobce sám určuje vysokou, tzv. monopolní cenu.** Kupující, nemají-li jinou možnost, musí nakupovat za tuto cenu.
- **Přestává fungovat mechanismus poptávky a nabídky.**
- **Výrobce nic nenutí k vyšší náročnosti na kvalitu.** Způsob prodeje, servis,

Minislovníček

Monopol

Pojem „monopol“ znamená doslova „jeden prodávající“. Na straně nabídky zboží tak existuje pouze jedna nabízející (monopolní) firma.

3. HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTI

Hospodaření domácnosti

Domácnost a její potřeby

Pod pojmem **domácnost** si můžete představit buďto samostatně hospodařícího jedince nebo skupinu lidí žijící a hospodařící se společným majetkem, jako je například **rodina**.

Jednotliví členové domácnosti se účastní všech běžných ekonomických činností, tedy vstupují na trh buď jako kupující nebo jako prodávající.

Obtížnost úkolu

32. Víte, jaký rozdíl je mezi kupujícím a prodávajícím?

Kupující:

.....

.....

Prodávající:

.....

.....

Potřeby domácnosti, statky zajišťující tyto potřeby

Potřeba je pocit nedostatku, který jedince nutí, aby tento nedostatek odstranil.

Každý člověk má určité potřeby, které musí uspokojit.

◀ Nutí to člověka získávat/nakupovat různé **statky**, pomocí kterých tyto potřeby uspokojuje.

Statky se obecně dělí na volné a vzácné:

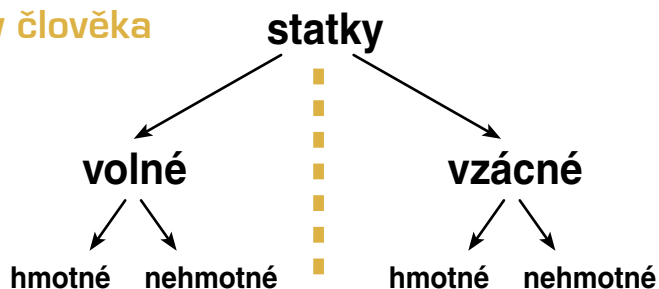
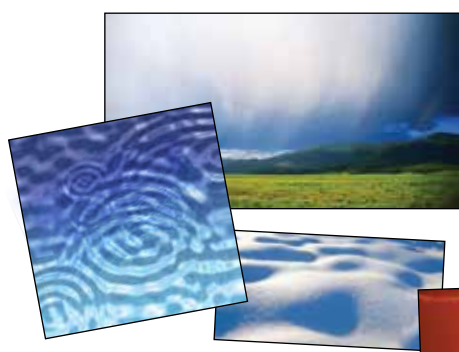
- **Volné statky** – jsou ty, které nám poskytuje příroda, a to zpravidla bez našeho přičinění (např. vzduch, sluneční energie, vítr, sníh, déšť atd.).
- **Vzácné statky** – jsou produkty lidské práce, jsou to věci a výtvořky člověka. K jejich vytvoření musí člověk vynaložit své úsilí, znalosti a dovednosti, finanční a materiálové vstupy.

Oba typy statků se dále dělí na **hmotné** a **nehmotné**. ▼

Minislovníček

Statek – v ekonomickém názvosloví představuje hodnotu (věc), která uspokojuje potřebu člověka.

Statky uspokojující potřeby člověka

Plánování domácího rozpočtu **musí zahrnovat i dlouhodobější potřeby a hlavně pak ty, které představují finančně nákladnější položky.** Jedná se například o zvažování rodinné dovolené, obměnu vybavení bytu či rodinného domu, pořízení nové spotřební elektroniky, nového automobilu apod.

Zkuste vypracovat následující úkol.

39. Nováčkovi plánují dovolenou pro celou rodinu. V tabulce jsou měsíční příjmy a výdaje celé rodiny. Podle rozpočtu této čtyřčlenné rodiny zjistěte, na jakou dovolenou mohou Nováčkovi vyrazit.

Příjmy domácnosti		Výdaje domácnosti	
Výplaty obou rodičů	40 000 Kč	Splátka hypotéky za rodinný dům	8 000 Kč
Zdaněný příjem z pronájmu bytu	5 000 Kč	Poplatky za rozhlas a televizi	180 Kč
		Elektřina, voda a plyn	3 000 Kč
		Telefony a internet	5 000 Kč
		Nákupy potravin, stravování	9 000 Kč
		Provoz auta	3 000 Kč
		Stavební spoření oběma dětmi	2 000 Kč
		Osobní výdaje rodičů	6 000 Kč
		Kapesné dvěma dětem	2 800 Kč
Měsíční příjmy celkem:		Měsíční výdaje celkem:	
Roční příjmy celkem:		Roční výdaje celkem:	

Rozdíl mezi měsíčními příjmy a výdaji – bilance:

- Nováčkovi se rozmyšlí mezi nabídkami dovolené v těchto místech:

1.
dovolená u moře, Itálie, léto
35 000 Kč

2.
dovolená na horách, Jeseníky, léto
25 000 Kč

3.
dovolená na chalupě, Šumava, zima
10 000 Kč

- Zároveň s výběrem dovolené by ovšem chtěli ročně **uspořit alespoň 45 000 Kč** (neočekávané výdaje, oprava auta, neplánované nákupy zařízení do domu apod.).

- Na dovolenou jim tedy bude v ročním rodinném rozpočtu zbývat:

.....

- Které z míst pro dovolenou si mohou pro letošek dovolit?

.....

- Mohli by si případně dovolit jak letní, tak i zimní dovolenou? Pokud ne, co by měli Nováčkovi případně udělat, aby mohli jet na dovolenou v létě i v zimě a přitom zachovali plánované roční úspory? Jakou minimální částku by případně museli ještě někde uspořit, aby mohli vyrazit na letní i zimní dovolenou? V jakých výdajových položkách by se jim nejlépe šetřilo?

.....

.....

.....

Obtížnost úkolu

4. FINANČNÍ PRODUKTY

Spotřebitelské úvěry

Použití k:

rekonstrukce či vybavení bytu / domu

elektronika

automobil či motocykl

dovolená či studijní pobyt v zahraničí

Spotřebitelský úvěr

Tyto úvěry mohou sloužit běžným občanům např. k nákupu vybavení či rekonstrukci bytu (domu), k nákupu spotřební elektroniky, k zaplacení dovolené, koupi auta, atd.

Spotřebitelský úvěr poskytují: banky a také nebankovní finanční společnosti.

Doba splatnosti: Nejběžnější doba, po kterou lze úvěr splatit, je **6–72 měsíců** (je ovšem možné se individuálně dohodnout na době splatnosti **1 až 120 měsíců**).

Úrok: většinou v rozmezí **3–10 %** ročně, ale může být i vyšší.

Smysluplnost: V souvislosti s problematikou spotřebitelských úvěrů je nutné podotknout, že v některých případech je smysluplné o něm uvažovat a v některých se jeví jako zbytečné mrhání penězi. Spotřebitelský úvěr v podobě částky na opravu bytu/domu nebo investice do svého pobytu v zahraničí (kde si zdokonalím jazyk) je smysluplná – vytváří skutečnou hodnotu. Pokud potřebuje člověk dojíždět do zaměstnání, do kterého je špatné vlakové či autobusové spojení, pak má vzetí si spotřebitelského úvěru na pořízení automobilu také smysl. Naopak nákup nového modelu mobilu či vánočních dárků nebo dovolené za pomoci spotřebitelského úvěru je zbytečné. Takové nákupy lze odložit, Vánoce budou hezké i s drobným dárkem a na dovolenou k moři je možné jet příští rok, až na ni budete mít. ▼

Pamatujte: Spotřebitelské úvěry se vždy prodraží!

Než budete uvažovat o využití takové finanční půjčky, položte si otázku:

„Stojí mi skutečně za to, půjčit si peníze na kup této věci...? Neměl(a) bych počkat, až na to budu mít našetřeno, abych nemusel(a) splácet daleko vyšší částku než daná věc stojí? Budu mít na splátky půjčky?“

Obtížnost úkolu

46. Studenti Petr a Jana si chtěli půjčit každý 30 000 Kč na studijní pobyt v zahraničí. Oba si vybrali jinou banku a zažádali o informace ke spotřebitelskému úvěru. Zjistěte, kdo z nich dostal výhodnější půjčku a proč.

a) Petrovi nabídla banka A úvěr na 10 měsíců při splátce 3 000 Kč a měsíčních úrocích 150 Kč:

Výpočet:

.....

.....

.....

b) Janě spočítala banka B úvěr na 6 měsíců při splátce 5 000 Kč a měsíčních úrocích 130 Kč.

Výpočet:

.....

.....

.....

Zhodnocení variant:

.....

.....

.....

5. FINANČNÍ PLÁNOVÁNÍ

Finanční plánování

Při práci s tímto závěrečným tematickým celkem využijete svých znalostí a dovedností z minulých kapitol, zejména pak z těch, které se věnovaly hodnocení domácnosti a využití finančních produktů.

Jejím smyslem je, abyste se seznámili (a nejlépe si i osvojili) **pravidla sestavování finančního plánu**, a to z **krátkodobého i dlouhodobého pohledu**.

Podstata finančního plánu

Každý člověk má do budoucna nějaké plány – čeho by chtěl dosáhnout, co si pořídit apod. V mládí to bývá většinou absolvování studia, které může být – pokud je v zahraničí – i finančně dosti náročné, nebo cestování, na které je nutné si rovněž odložit (s přispěním např. rodičů) finanční prostředky. Posléze je to např. zakoupení automobilu či získání vlastního bydlení, zajištění rodiny a dětí. Zejména pořízení bytu či domu bývá finančně velmi nákladné a spojené se vzetím úvěru či hypotéky, splácenými i dlouhou dobu.

Dosažení těchto cílů si vyžaduje dobré promyšlení, zda jsou dosažitelné, a propočtení, zda a kdy jejich realizace dotyčná osoba (či celá rodina) finančně zvládne.

Vytvoření finančního plánu

Zjištění stavu financí

Rodina by měla nejdříve prověřit, jak je na tom s bilancí svých finančních prostředků:

- Převažují aktiva (majetek, úspory) nebo je rodina zatížena splátkami (dluhem)?
- Jaký je rozdíl mezi příjmy a výdaji?

Zjištění cílů

Souvisí s věkem a rolí jednotlivých členů v domácnosti:

- **mladí lidé** budou preferovat studium, cestování, zábavu, sport, pořizování spotřebního zboží, motocyklu, automobilu...
- **dospělí** se snaží zabezpečit rodinu – prioritou bývá (nejlépe vlastní) bydlení, zajištění dětí, pojištění majetku a zdraví členů rodiny,
- cílem **osob v důchodovém věku** může být cestování, investice do vlastního zdraví.

Stanovení cílů nutně závisí na tom, jak je na tom rozpočet domácnosti. V případě, že budou převažovat pasiva (nedostatečné úspory, splácení předchozích půjček apod.), snadno se dojde k závěru, že daného cíle je po finanční stránce nereálné dosáhnout a bude na něj nutné pro daný okamžik zapomenout nebo jej alespoň odložit.

Seřazení cílů podle důležitosti

Obvykle bývá, že si člověk stanoví i více než jeden cíl. Pak je nutné:

- stanovit pořadí cílů od nejdůležitějšího,
- posoudit, zda jsou dosažitelné z hlediska času a finanční náročnosti. ▼

Příklad: Pokud je vaším cílem nová motorka a zároveň snowboard (na které si chcete zčásti našetřit, zbytek budou financovat rodiče), a chcete si vybavit počítač novou herní grafickou kartou, určitě budete muset některý z cílů upřednostnit a další odsunout. Už jen proto, že do plánování jejich pořizování budou zasahovat i rodiče (s ohledem na své poskytované finance).

Minislovníček

Finanční plán

je nástroj, který nám pomůže zjistit, kolik peněz a jak dlouhou dobu budeme potřebovat, abychom realizovali vytýčený krátkodobý nebo dlouhodobý cíl.

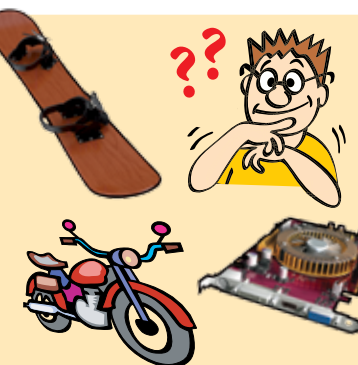
Minislovníček

Krátkodobý finanční plán

je takový, jehož je dosaženo v období do 1 roku. Většinou se jedná o finančně méně nákladné záležitosti (např. zakoupení nového mobilu, pořízení nové tenisové rakety či florbalové hokejky, získání řidičského oprávnění na malou motorku apod.).

Dlouhodobý finanční plán

k jeho naplnění je zapotřebí delšího období (většinou několika let). Tyto plány také bývají finančně nákladné, zvláště pokud jsou zajišťovány půjčkami a úvěry – ty musí být následně spláceny. Typickým příkladem je zakoupení bytu, stavba či rekonstrukce domu.

Zdroj finančních prostředků

Pokud jste vyhodnotili cíle a stanovili pořadí jejich důležitosti, musíte se ujistit, z jakých prostředků budete financovat jejich pořízení. Mohou to být buď:

- **vlastní zdroje** – u méně nákladných cílů (např. vlastní či rodinné úspory),
- **cizí zdroje** – u finančně nákladných cílů (např. pořizování bydlení – zde to bude vhodný typ úvěru),
- **kombinace vlastních a cizích zdrojů** – např. u již zmíněných úvěrů na bydlení požaduje banka částečné financování vlastními prostředky, kdy (např. ještě i ve spojení s ručením jinou nemovitostí) poskytuje bankovní úvěr.

Pojďme si nyní naznačit celý proces úvahy a sestavení finančního plánu na příkladu. ▼

Příklad: Sestavení finančního plánu

Jedná se o mladý manželský pár, bydlící na vesnici poblíž okresního města, ve kterém oba pracují. Bydlí zatím společně s rodiči ve větším rodinném domku. Částečně se podílí na úhradě nákladů spojených s bydlením, zároveň ale vědí, že do budoucna budou chtít bydlení vlastní. Vychovávají jedno školou povinné dítě. Protože vyrůstali na vesnici a v jejich obci je připraveno několik parcel k výstavbě, budou si chtít postavit vlastní menší rodinný dům (dlouhodobý cíl). Aby nebyli vázáni dojížděním do zaměstnání příměstskou dopravou, musí si také pořídit osobní automobil (krátkodobý cíl). Disponují určitými vlastními financemi a také úsporami z několikaletého stavebního spoření. Muž si doplňuje specializované vzdělání, na které si vzal výhodný spotřebitelský úvěr, absolvoval prozatím polovinu studia i splátek. Manželé jej pravidelně splácí z vlastních prostředků. Rodiče jim budou schopni přispět částkou na pořízení auta.

1. Zjištění stavu financí

A) Měsíční příjmy a výdaje:

Příjmy domácnosti		Výdaje domácnosti	
Výplaty obou členů domácnosti:	celkem 52 000 Kč	Příspěvek na bydlení v domě rodičů	6 000 Kč
– muž 27 000 Kč		Úhrada poplatků za internet	400 Kč
– žena 25 000 Kč		Tarify obou za mobilní telefony	2 000 Kč
		Nákupy potravin, stravování	10 000 Kč
		Dojíždění obou do zaměstnání (BUS)	800 Kč
		Studium muže – splácení spotřeb. úvěru	2 000 Kč
		Stavební spoření obou	4 000 Kč
		Oblečení obou manželů	3 500 Kč
		Obědy a kapesné dítěte	900 Kč
		Oblečení a vybava dítěte	800 Kč
		Osobní výdaje (útraty) obou manželů	7 000 Kč
Měsíční příjmy celkem:	52 000 Kč	Měsíční výdaje celkem:	37 400 Kč

Rozdíl mezi měsíčními příjmy a výdaji – bilance:

+ 14 600 Kč

Bilance měsíčních výdajů je kladná, manželský pár je schopen ze svého jediného příjmu (výplaty) spořit částku 14 600 Kč.

B) Bilance majetku a závazků

Majetek domácnosti		Závazky domácnosti	
Běžný účet	45 000 Kč	Osobní půjčky (spotřeb. úvěr)	60 000 Kč
Spořicí účet	225 000 Kč	Leasing	0 Kč
Stavební spoření obou manželů	500 000 Kč	Hypoteční úvěr	0 Kč
Osobní majetek, elektronika	85 000 Kč	Kreditní karty	0 Kč
Celkem majetek:	855 000 Kč	Celkem závazky:	60 000 Kč

Bilance majetku a závazků:

+ 795 000 Kč

Majetek domácnosti výrazně převyšuje závazky (bilance: + 795 000 Kč ve prospěch majetku). Osobní půjčka (měsíční splátky spotřebitelského úvěru) je průběžně pokrývána úsporami na běžném účtu a rezervou jsou i prostředky na spořicímu účtu.